

« zurück blättern vor »

SZYNKIEL subst. m., ab 1569; auch *sękiel*, *szenkiel*. **1)** ‘Teil der Achse am Wagenrad, der aus der Radnabe hervorstecht’ – ‘wystająca z piasty część osi koła wozu’: 1569 BielSpr 61v, SPXVI *Falcáty bywały / do których przypráwowáli żelázá oftre ná obu ftronách wozá v szynklow / [...] iedne ná dot / drugie profsto iáko szynkiel idzie*. o 1774 Jak.Baj. 220, L *Kląt furman na wyboie, w których po szynkle uwiązł*. o (vor 1792) 1951 Kit.Opis 533 *Kozioł dla stangreta u tych karet był tak wysoki, że stangret połową osobę swojej wyżej siedział nad pudłem, wstępował na taki kozioł jak po drabinie, najprzód szynkiel, po tym na pręt kozłowy, a po tym na stopień, potem siadał na koźle*. o (†1812) 1954 Tremb.Listy II 167, DOR *Nazajutrz znowu błota za szynkle*. o 1860 Jabłonow.S.Wspom. 21, DOR *Na drogach takie roztopy panowały, że w jednym miejscu dwa moje działa po szynkle od kół uwiązły*. o [LBel.] (†1902) 1950–1953 Dygas.Publ. 261, DOR *Oś [wozu] zwana szynklem, w miejscu gdzie ją lon przejmuje, łączy się z nasadą, jeśli jest drewniana, a z progiem, gdy jest żelazna*. – SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR (przestarz.) sowie BAN. **2)** ‘Pol; auch übertr.’ – ‘biegun; też przen.’: 1636 Żebr.Ow. 29, L *Poli, końce osi niebieskiey, szynkle*. o [LBel.] 1782 Os.Rud. 17, L *Magnes nam szynkle świata polos mundi okazuje*. – L, SWIL (geog.), SW (przen.). **3)** *zadłużony po szynkle* ‘hoch verschuldet’ – ‘bardzo zadłużony’: [LBel.] vor 1861 SWIL *Zadłużony po szynkle, in. po uszy w długach*. – SWIL (fig.), SW (przen.). **4)** ‘Teil des Beins eines Pferdes vom Knie bis zur Ferse’ – ‘część nogi konia od kolana do pięty’: SW (koń.). **5)** *wziąć w szenkle* ‘(ein Pferd) zügeln, bändigen; auch übertr.’ – ‘przywołać (koniam) do porządku; też przen.’: [hapax] †1915 Jeż, SW *Wziąłby jegomościankę krótko w cugle, w szenkle i w ostrogi, i chodziłaby, jak w maneżu*. – nur SW (koń.). o **Var:** *sękiel* subst. m. – SWIL, SW; *szenkiel* subst. m., [hapax] †1915 Jeż, SW – nur SW (koń. przen.); *szynkiel* subst. m., 1569 BielSpr 61v, SPXVI o [LBel.] (†1902) 1950–1953 Dygas.Publ. 261, DOR – SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR (przestarz.). o **Etym:** nhd. *Schenkel* subst. m., ‘Teil der Wagenachse, um den sich das Rad dreht; Bezeichnung für einen Teil des Beins bei Mensch und Tier’, GRI, nur für Inh. 1, 4, 5. o **Der:** *szenklować* v. imp., ‘das Pferd mit den Schenkeln antreiben’, zuerst geb. SW, nur für Inh. 5; *szynklowy* adj., zuerst geb. SW, nur für Inh. 1.

« zurück blättern vor »